

- [Hírek](#)
- [Magazin](#)
[Interjú](#) [Kritika](#) [Tudósítás](#) [Összeállítás](#)
- [Irodalom](#)
[Első közlés](#) [Publicisztika](#) [Olvass bele](#) [Netnapló](#)
- [Média](#)
[LiteraTV](#) [Litera Podcast](#) [Galéria](#)
- [HLO](#)

[Kritika](#) – 2021. május 6.

Radikális transzparencia

Vida Kamilla: Konstruktív bizalmatlansági indítvány, Magvető, 2021.

Kritika–2021. május 6.

Kritika

Vida Kamilla Konstruktív bizalmatlansági indítvány

m

A képviselési költészettől távolságot tartva a versek jó része gyerek- és tinédzserkorra való visszaemlékezések, amelyek billegnek a gyermekkor tudatlanság, sejtelem és az erre visszatekintő kritikai reflexió között. A fiatalkori perspektíva használatával a kötet képes hozzátenni valamit a

közéleti költészet jellegzetes megszólalásformáihoz. – Fenyő Dániel kritikáját olvashatják Vida Kamilla *Konstruktív bizalmatlansági indítvány* című kötetről.

„Ez a könyv rólam szól, nem rólatok” – írja Vida Kamilla első kötetében, és bár az idézet kontextusa nagyon is ironikus, voltaképpen igaza van. A *Konstruktív bizalmatlansági indítvány* cinikus kötet. Ezt nem negatív bélyegként, sokkal inkább a szó kvázi-filozófiai értelmében gondolom. A cinikus törődik önmagával, leszámol a közösségi létből származó hatalmi képzetekkel, amelyek életét szabályozzák. Bármiféle igazság kérlelhetetlen belátásával és nyilvánossá tételével a cinikus jóval túllép saját individualitásán, hisz igazságának botránya kihívást jelent a különféle közösségek működését meghatározó illúziókkal szemben. Nem dolga egy verseskötetről szóló kritikának a cinizmus fogalmi tisztázása, az előbbi néhány mondat azonban szükséges volt, hogy érthetővé váljon, mi az a perspektíva, ahonnan szerintem ezt a kötetet olvasni érdemes. Vida Kamilla kötete ugyanis személyes, ez a személyesség pedig mindig valamiféle közösségbe vetve van jelen. A versek hol családi, hol baráti, kortársi környezetét társadalmi képzetek sokasága járja át. Ezáltal a kötet önmagával szemben is kíméletlenül kritikus személyessége elválaszthatatlanná válik a közösségekről való kritikai beszédétől, hiszen a beszélő identitása e közösségekhez tartozás tapasztalatában formálódik.

Leegyszerűsítve: Vida Kamilla első kötete könnyen elhelyezhető a közéleti, közérzeti költészet tág, sokfelé ágazó kategóriájába. Ahogy az egyik, Esterházy Pétertől származó mottó is jelzi („Uram. Valahogy már késő.”), a versek beszélői egy olyan poszt-állapotból szólalnak meg, amelyben a politikai beszéd egyszerre tűnik feleslegesnek, ugyanakkor valamiféle inherens szükségszerűségnek: „Mivel sok időm van, és folyton ráérek, / esténként a képzelt világaimban / lopott zseblámpámmal sétálva világítottam rá / az elvi ellentmondásokra, / és ezeket meséltem el *nektek*. / Ki mondja meg, hogy fontos-e ez.” (*Konstruktív bizalmatlansági indítvány*). A képviselési költészettől távolságot tartva a versek jó része gyerek- és tinédzserkorra való visszaemlékezések, amelyek billegnek a gyermeki tudatlanság, sejtés és

és az erre visszatekintő kritikai reflexió között. A fiatalkori perspektíva használatával a kötet képes hozzátenni valamit a közéleti költészet jellegzetes megszólalásformáihoz. Ennek a legfontosabb antológiájában, az *Édes hazám*ban sem találkozunk például hasonló beszélővel, ugyanakkor mintha Vida Kamilla megidézné az antológia bizonyos beszédszituációit, illetve szöveghelyeit, ám mindezt saját koncepciójához igazítva teszi: „de még anya húzta fel a kabátomon a cipzárt, / és vitt a templomtérré 23-án, / az Egmont-nyitánynál megszorította a kezem, / hogy na, kislányom, / érted, ugye? Zavaromban a földet néztem” (*GesztenyetaPOSók*); „Akinék lúdbőrzik a háta, hogyha hallja / Az Egmont-nyitányt, ama jó magyar, / Akit a felnőtt évszakra tekintve / Kiráz a gyönyörteli hideg” (Térey János: *Köztisztaság tér*).

A beszélő perspektíváját leszámítva a kötet a közéleti költészetben belül nem tartogat különösebb izgalmakat. A szövegek ugyanazzal az attitűddel rendelkeznek, mint az *Édes hazám*, és sok más, az antológiába be nem került darab: az illúziókkal és a nosztalgiával való leszámolás, a kiábrándultság érzete. A hetvenes-nyolcvanas évek lírája óta alapvető, újra és újra felbukkanó jellegzetessége ez a közéleti költészetnek, és erőteljesen érzékelhetők a *Konstruktív bizalmatlansági indítványban* is. A kötet ilyen jellegű, egyszerre poétikai és politikai attitűdje nagyon is tudatos választásnak tűnik. Ezt sugallja Vida Kamilla Nemes Z. Márió *Barokk Femináról* készült [írása](#) is, amelyben Vida többek között a túlazonosulás stratégiáját illetve kritikával: „[A]z alanyi lírát legyőzte ez a totális poétika. [...] A beszélő összes állítása jelentheti az ellenkezőjét is, furcsán keveredik irónia, értelmiségi cinizmus, nőkhöz így-úgy viszonyuló férfinézőpont, és ezek egyszerre vannak fejük tetejére állítva, hogy ne legyen eldönthető, hogy ki, miről és mit szeretne mondani.” Személyes megjegyzés: úgy gondolom, hogy az alkotások sorsa az értelmező általi kisajátítás, így a beszélő tárgyhoz való viszonyának elrejtése, szétírása számomra nem különösebben problematikus. Én a túlazonosulás eljárását leginkább a kissé magára záródó, megszokottá és túlon túl ismerőssé váló közéleti költészet új alapokra helyezésének látom, bár újdonságértékéhez hozzá kell fűzni, hogy a neoavantgárd művészetben is számos hasonló kísérlettel találkozhattunk már. Ugyanakkor megértem, hogy a túlazonosul

A Konstruktív... értelemszerűen az előbbiekkal ellentétben pontosan jelzi, hogy ki beszél és miről, arról pedig mit gondol. Ám attól, hogy a kötet politikai valóságról való állításai tiszták és jól artikuláltak, még nem lesz költészetileg érdekes. Engem ezért a kötet kapcsán inkább azok a mozzanatok érdekeltek, amelyek túlmutatnak e politikai kondíció által létrehozott hagyományosabb megszólalásokon.

A Konstruktív bizalmatlansági indítvány harminchárom verset tartalmaz három ciklusba rendezve. A kötet néhány bibliai utalását figyelembe véve ez a szám még inkább jelentéses, mintha már szerkezetével kijelölné az állapotot, amiről szól: a tudatos, illúzióktól megszabadult felnőtté válás határtapasztalatát. A versekből tehát kirajzolódik egy felnövéstörténet, ugyanakkor a beszélő privát élethelyzeteit hangsúlyosan átszövik a közösségi gyakorlatok és képzetek, amelyekhez kritikai reflexió társul, így a kötet – [Balázs Imre Józseffel](#) egyetértve – többnyire szerencsésen eltávolodik az alanyi költészet kategóriájától. Ennek fényében ez a felnövéstörténet inkább az ember különféle közösségekben való szituáltságának, a közösségi színterek működésének a kutatásába ágyazódik: „Meg akarom ismerni, kivel osztozkodtam a dalokon. / Ha valaki az enyémeért valóban meghalt a keresztfán, / akkor úgymond a miheztartás végett.” (*A mindenki rövidítése*)

A versekre jellemző a depoetizáltság, amely egyrészt a (többnyire humoros) megszólalás közvetlenségében, élőbeszédszerűségében nyilvánul meg, valamint abban, hogy a szövegeket költői alakzatok helyett inkább különböző narratív eljárások szervezik. Levezethető ez a szerző által sokat hangoztatott tényből is, hogy líra helyett eleinte prózával foglalkozott, ugyanakkor ez a típusú beszédmód a kortárs líra anyanyelveként is felismerhető. Vida Kamilla verseire jellemző a nagyfokú önreflexivitás, amely az intertextuális utalásokkal kiegészülve a beszélő személyességének rejtett közvetítettségére, megszerkesztettségére hívják fel a figyelmet. Innen nézve válik érthetővé, hogy a gyerek- és tinédzserkori perspektíva, amely az első két ciklus verseiben uralkodik, voltaképpen a jelenből való reflexív visszatekintés alapján formálódik ki. Nem új dolog ez persze, már a telepes generációnak, a 2010-es években fiatalon publikálni kezdő szerzőknek pedig még inkább fontos témája a gyerekkor és a család,

amelyek felidézését a nosztalgikus, vagy traumatikus beállítódás határozta meg. A bevett megszólalásmódtól a kötet mégis jelentősen eltér, mivel a belső világ analizálása vagy expressziója helyett a külvilághoz való kapcsolódás lehetőségei válnak hangsúlyossá.

A *Lakosság* című vers e szempontból is különösen érdekes. A gyereklét és a politika aszimmetrikus kapcsolatát vázolja: „Gyorsan felálltam, és hősie tekintettel / kerestem nagyapám pillantását, / hogy lássa, életemet és véretem a hazáért, / vagy a lakosságért, / vagy amiért éppen. Nem nézett oda, intett / a rezesbandának, hogy jöhet a *Szózat*.” A politika átesztétizálva a gyerekkor terébe tolakodik be („Születésnapomra is a gyönyörű, színes pártbrosúrákat / és szórólapokat kértem / a választási maradékból.”), emellett azonban egy olyan beszélő rajzolódik ki, akit fiatalsága ellenére az a kérdés foglalkoztat, hogy milyen kapcsolódási lehetőségei vannak egy számára sejtelmes és izgalmasnak tűnő közösséghez: „Aznapi súgtam neki először: / papa, ha nagy leszek, ígérem, lakosság leszek.” Ez a kölcsönösség túlmutat azon a botránkozó narratíván, melyben az ártatlan, tiszta gyermeki tudatba erőszakosan behatol a politika perverzitása. A versekben ehelyett a közösségiség válik hangsúlyossá: az a kérdés, hogy egy gyerek miképpen részesül a nagy narratívák által felépült és egybentartott társadalom képzeteiből, illetve hogy fiatal felnőttként visszatekintve milyen reflexív viszonyt alakít ki ezekkel a képzetekkel.

Vida Kamilla versei a látszólagos spontaneitás ellenére nagyon is aprólékosan szerkesztettek. (Kiegészítésként itt rögtön meg is kell azért jegyezni, hogy a szövegek szinte mindegyike a zárlatban sűrűsödik össze. Legtöbbször egyébként találóak, fordulatot hoznak, a vers újraolvasására készítetnek, ám a kötet vége felé haladva a technika ismerőssé válásával egyre kevésbé hatásosak.) A szövegek konkrét, jól elképzelhető tereket és szituációkat jelenítenek meg, legyen az osztálytalálkozó, kocsmaasztal, kollégiumi szoba, tüntetés, a választások éjszakája vagy a 2006-os események. A valóságfragmentumok különféle kulturális utalásokkal és intertextusokkal keverednek, amelyeket a szerző változatosan használ fel. Olykor a vers egy előszöveg köré rendeződik, mint a *Szem é* t esetében, amelyben egy megjónásodott Noé alternatív, popkultúra

története jelenik meg: „Hát mit érdekel engem a teremtet világ, mondta Noé, / elindulok egyedül, bassza meg, / [...] / Vietnámban kötött ki, / ott már várta Ambrus Attila és Berki Krisztián / elmesélték neki a világtörténelem alakulását.” – összetalálkozik itt Petri György humora Kemény István mitologizáló szemléletével. Bizonyos esetekben az intertextusok verszárlatként helyezkednek el („Az intézmény örök, az alkotó forog, a gép pihen” – *A gép pihen*; „ha hazád nincs, hát otthonodnak légy híve rendületlenül” – *Csigaház*), legtöbbször azonban az utalások belesimulnak a versvilágba, a vershelyzet kulturális, szociális háttereként jelennek meg: „Anyám volt a helyi kántor. / Amikor végleg elment, szándékosan hagyta ott a / *Szigeti Kilián-mise* keményfedeles kötetét a kottatartón, / azóta is ott van nyitva, a kivonulás énekénél, belepte a por.” (*Férfi még*)

Az arányérzékét bizonyítja, hogy a versek potenciálisan patetikus vagy szentimentalista jeleneteit a beszélő cinikus önreflexivitása, éleslátása ellenpontozza: „Huszonhárom éves vagyok, ha nem is ebbe, / de valamibe bele fogok halni, / legkésőbb, de tényleg legkésőbb / háromszor ennyi idő múlva. / A barátom latinul tanul, teljesen abszurd, / nyüszítve nézek rá, / és kérdezem, hogy ugye létezik a túlvilág. Azt feleli: / nem valószínű.” (*Nagy járványvers*) Sajnos ez az arányérzék azonban nem mindig képes a különböző modalitások kiegyenlítésére. A gyerekbeszélők fecsegő infantilizmusa például kifejezetten zavaró olykor: „Annak a mesének valahogy úgy volt vége, / hogy az a *Jézus*, / akivel amúgy szívesen találkoznék, / mert szeretek ismerkedni, / *velünk lesz a világ végéig mindennap*, / ezt őszintén szólva nem teljesen értettem, de / azt hiszem, kedves dolog tőle, / hogy ráér másokkal foglalkozni.” (*Egy másik húsvét előtt*) Emellett egyes tinédzserkort felelevenítő versek, mint a *Tiszta* vagy *Fájlcsere*, a figyelmes szerkesztésük és iróniájuk ellenére is nosztalgikusnak hatnak, miközben a kötet épp ennek ellenében kívánna működni – ahogy a *The Pointer Sisters*ben olvasható: „és hogy soha többé ne jusson eszünkbe nosztalgiázni / a felnövésünk történetén.”

Számomra a legizgalmasabb szövegek azok, amelyek az áttetszőséggel, a nyilvánossá tétel radikalitásával jellemezhetők. Ez a törekvés több szinten is érzékelhető. Szorosan kapcsolódik például a női test és szexualitás reprezentációjához. A nemi érés történetének irodalmi

szövegbe emelésének („Helyette felhívtalak, és beszéltünk / a semmiről, és elalvás előtt / maszturbáltunk életünkben először. / [...] / Azt mondtam, B.-vel beszélek ennyit. / Legközelebb, mikor vele találkoztam, / már tudtam, mi esik jól / nekem.” – *Palkóavar*), illetve a női és férfi szerepekkel való kritikai játéknak („és a járdára köptem. / Ilyenkor mindig férfiként gondoltam magamra; / hajnali kettő, / egyet már eresztve az övemem, / egy végigudvarolt este, ismeretlen / *esztéta* csajok. – *Mielőtt idomítanál*) tabusértő, a reprezentáció körét tágító gesztusait leginkább Turi Tímea költészetével tudom rokonítani. Emellett párhuzamba állítható a *Versumon* is olvasható új-zélandi költő, Hera Lindsay Bird verseivel, illetve a hozzá kapcsolódó [TMI-iskolával](#) (ezúton köszönöm Mohácsi Balázsnak, hogy felhívta rá a figyelmem), amiben az önmagáról való radikálisan nyílt beszéd szintén összekapcsolódik a társadalmi struktúrák és a popkultúra identitásképző erejével és kritikai szemléletével. Figyelemre méltó iránya ez Vida Kamilla kötetének.

Az áttetszőség a szövegek és a kötet megalkotottságának materiális és szellemi körülményeire is vonatkozik. Erőteljesen jelen van a versekben az antropológiai belátás, miszerint a versek nem pusztán önmagukban, hanem közösségi gyakorlatok és szokások terében léteznek. Különös újdonság ez a most első kötettel jelentkező irodalmi generációnál. Kállay Eszter *Kéz a levegőben* című kötetének versek elé hozott köszönetnyilvánításában is ez a gondolat ismerhető fel: „A verseket sosem egyedül írjuk. Mindenben, amit írunk, mások munkája és a másokkal való interakció is jelen van.” A Kállaynál jelentkező metareflexió szervesen beépül Vida Kamilla kötetébe. A *Nagy járványvers* és a *Megszűnt a József Attila Kör* például rendkívül éleslátóan jeleníti meg a szűken értett kortárs művészi közeget, annak minden ambivalenciájával együtt.

A *Konstruktív...*-ban helyet kaptak olyan versek is, amelyek a konceptualizmus felé nyitnak. A kötet nyilvánossá teszi önmaga létrejöttének körülményeit, feltárja annak intézményes, materiális lehetőségeit és feltételeit: „Ez a vers az ELTE támogatásával készül, / pontosabban a vers megírása közben az ELTE / Ösztöndíjbizottságának határozata értelmében / havi 30 ezer forint juttatásban részesülöl *gép pihen*) Ezt a nagyon szokatlan, friss és humoros ötletet még

frissebbé és még humorosabbá teszi a következő vers helyreigazítása: „Egyébként nem kellett volna előre inni a medve bőrére, / az előző szöveget ugyanis még / az eredményhirdetés előtt írtam, / és nem kaptam meg végül az ELTE ösztöndíját. (Móricz Zsigmond) Hasonlóval találkozhattunk például Purosz Leonidasz második, *Egy férfi sosem hagyja félbe* című kötetének versszerű *Jegyzetében*: „Mindig marad mondanivaló. / A Móricz Zsigmond ösztöndíjat végül / nem kaptam meg a regényre, / ahogy erre a könyvre sem.” Vida Kamilla azonban tovább megy, nemcsak a kötet kialakulásának materiális feltételeit, hanem e feltételek személytelenségét elfedő ideológiát is kritika tárgyává teszi, többek között az *Ez a kiadó társadalmi szerepet vállal*, című vers nyitósoraival: „mondta jelentőségteljesen, / mielőtt az összeizzadt fotelből / visszakérdeztem volna, hogy ez mégis mi a faszt jelent.”

Érdekes kötet a *Konstruktív bizalmatlansági indítvány*. Nagyon biztos kézzel írt verseket tartalmaz, melyek gondosan reflektálnak önmaguk poétikai és politikai eredetű megoldásaira. Ám ezek a megoldások sajnos több esetben csupán jól ismert megszólalásformák jól kivitelezett változatait eredményezik. Mindeközben azonban több olyan izgalmas irányt is kijelöl a kötet, amelyek felé ez a költészet a későbbiekben elmozdulhat. Kíváncsian várom, hogy milyen irányt vesz majd Vida Kamilla költészete.

Vida Kamilla: Konstruktív bizalmatlansági indítvány, Magvető, 2021, 72 oldal, 1999 Ft.

Fenyő Dániel

- **Megosztás** 67
- **Nyomtatás**

Címkék

- [Vida Kamilla](#)
- [Fenyő Dániel](#)
- [kritika](#)

- [Recenzió](#)
- [Magvető Kiadó](#)

Kapcsolódó cikkek

- [Vida Kamilla: Konstruktív bizalmatlansági indítvány \(részlet\)](#)
- [Év végi körkérdés 2018 – Vida Kamilla válaszol](#)
- [Inspiráció: Vida Kamilla](#)
- [Vida Kamilla: „Durchfall-Alarm im Jugendcamp Ulm”](#)

”

Leegyszerűsítve: Vida Kamilla első kötete könnyen elhelyezhető a közéleti, közérzeti költészet tag, sokfelé ágazó kategóriájába.

”

A fiatalkori perspektíva használatával a kötet képes hozzátenni valamit a közéleti költészet jellegzetes megszólalásformáihoz.

”

ez a felnőtté válástörténet inkább az ember különféle közösségekben való szituáltságának, a közösségi színterek működésének a kutatásába ágyazódik: „Meg akarom ismerni, kivel osztozkodtam a dalokon. / Ha valaki az enyémekért valóban meghalt a keresztfán, / akkor úgymond a miheztartás végett.” (A mindenki rövidítése)

”

túlmutat azon a botránkozó narratíván, melyben az ártatlan, tiszta gyermeki tudatba erőszakosan behatol a politika perverzitása. A versekben ehelyett a közösségiség válik hangsúlyossá: az a kérdés, hogy egy gyerek miképpen részesül a nagy narratívák által felépült és egybentartott társadalom képzeleteiből, illetve hogy fiatal felnőttként visszatekintve milyen reflexív viszonyt alakít ki ezekkel a képzetekkel.

”

az önmagáról való radikálisan nyílt beszéd szintén összekapcsolódik a társadalmi struktúrák és a popkultúra identitásképző erejével és kritikai szemléletével

”

Érdekes kötet a Konstruktív bizalmatlansági indítvány. Nagyon biztos kézzel írt verseket tartalmaz, melyek gondosan reflektálnak önmaguk poétikai és politikai eredetű megoldásaira.

- [Impresszum](#)
- [Rólunk](#)
- [Partnerek](#)
- [Médiaajánlat](#)
- [Írólap](#)
-
-
-

© Litera.hu Kft. 2002-2021

PULITZER-DÍJ 2005

